

раноўскім — «Практычны беларускі вайсковы слоўнік» (1927). У літ.-знаўчых артыкулах часта збіваўся на пазіцыі вульгарнага сацыялагізму. Сааўтар лемантара для дарослых «Наша сіла — ніва ды машына» (1925, 2-е выд. 1927); аўтар лемантара для вясковых лікпунктаў «Наша сіла — Саветы» (1928, 3-е выд. 1929).

Літ.: Булахав М. Г. Восточнославянские языковеды: Библиограф. словарь. Т. 2.— Мн., 1977, с. 42—43. *І. К. Германовіч.*

БАЙНІЦА, адтуліна ў сцяне абарончага збудавання для выдзення агню са стралковай зброі (закрытыя Б.) або прасвет паміж зубцамі ў завяршэнні крапасных сценаў, вежаў і інш. (адкрытыя Б.). Паявіліся ў стараж. свеце і сярэднявеччы, калі пачалося буд-ва замкаў, крэпасцей, умацаванняў гарадоў, з 14—15 ст. і ў палітых абарончых умацаваннях. На Беларусі вядомы ў драўляных абарончых збудаваннях стараж. часоў, у мураваных вежах — з 13 ст. (*Камянецкая вежа*);

Байніцы Лідскага (злева) і Старога Гродзенскага замкаў.

прызначаліся для выдзення стральбы з лукаў і арбалетаў, мелі прамавугольную, трапецападобную, паўцыркульную форму. Вельмі пашырыліся ў 14 ст. (Лідскі, Крэўскі замкі). У 15—16 ст. Б. набывалі акруглую форму, бо стала шырока ўжывацца ручная агнястрэльная зброя (рушніцы, аркебузы, мушкеты) і лёгкія гарматы (гакаўніцы), у 17 ст. — форму фігуры, утворанай з круга і прамавугольніка, пастаўленага на яго карацейшым бокам (замак у г. п. Любча Навагрудскага р-на, касцёл у в. Камаі Пастаўскага р-на, кляштар брыгатаў у Гродне). На валах земляных умацаванняў 16—17 ст. трапіліся адкрытыя Б. — прасветы паміж лазовых кашоў, напоўненых зямлёй. Б., прызначаныя і для выдзення агню з гармат, наз. *амбразурамі*, для кідання каменя — *машыкулямі*.

А. А. Трусаў.

БАЙРАН (Вугон) Джордж Ноэл Гордан (22. 1.1788, Лондан — 19.4.1824), англійскі паэт, прадстаўнік рэвалюцыйнага рамантызму. Скончыў Кембрыджскі ун-т (1808). З 1809 чл. Палаты лордаў Брытанскага парламента; 27. 2.1812 выступаў з прамовай у абарону лудзітаў — удзельнікаў першых рабочых выступленняў. У 1816 назаўсёды пакінуў Англію. Удзельнічаў у руху карбанарыў (1817—23)

і нац.-вызв. вайне ў Грэцыі (1823—24). Памёр ад ліхаманкі ў ваен. лагеры (г. Місалунгі). Першы зб. пазіі «Вольныя часіны» (1807) прасякнуты рамантычным светаўспрыманнем. Зараджэнне рэв. рамантызму — у паэме «Паломніцтва Чайлд Гарольда» (песні 1—4, апубл. 1812—18). Пратэст і выклік кіруючым колам Англіі прагучалі ў «Одае аўтарам біля супраць разбуральнікаў станкоў» (1812), «Песні для лудзітаў» (1816) і інш. Паглыбленне трагічнага светаадчування Б. адбылася ў лірыцы і паэмах т. зв. ўсходняга цыкла («Гяур», 1813, «Лара» і «Карсар», 1814), у цыкле вершаў на матывах Бібліі «Яўрэйскія мелодыі» (1815). Душэўны стан паэта, адарванага ад радзімы, выявіўся ў «Стансах да Аўгусты», «Пасланні да Аўгусты», «Сне», «Цемры». У паэме «Шыльёнскі вязень» (1816) апіяваецца мужаўнасць швейцарскага рэспубліканца 16 ст. Банівара. У філас.-сімвалісткіх паэмах «Манфрэд» (1817), «Кайн» (1821), трагедых «Марына Фальера, дож Венецыі», «Сарданапал», «Два Фаскары» (усе 1821) рэалізуецца прычынны рэв. рамантыкі, класіцызму і гістарызму. Паліт. сатыры «Ірландская аватара» (1821), «Прывід суда» (1822), «Бронзавы век» (1823) — гратэская крытыка тагачаснай Еўропы. У вершаваным рамане «Дон Жуан» (няскончаны на 17-й песні), дзе рамантычны тэндэнцыі спалучыліся з рэалістычнымі, Б. паўстае як барацьбіт за нац. незалежнасць народаў, сац. справядлівасць, абвінавачвае дэспатызму і фальшывай бурж. маралі. Тэме гераічнага супраціўлення грэч. народа прысвечаны яго апошнія вершы («Песня да суліотаў», «Апошнія словы пра Грэцыю»). Творчасць Б. зрабіла вял. ўплыў на развіццё сусв. паэзіі 19—20 ст. Я. Лучына стварыў верш «З нагоды 100-й гадавіны з дня нараджэння лорда Байрана» (1888, на рус. мове). Пра цікавасць да паэзіі Б. на Беларусі сведчыць кн. Н. Ціхамірава «Пушкін у яго адносінах да Байрана» (Віцебск, 1899, на рус. мове). Першы пераклад Б. на бел. мову — вершы з цыкла «Яўрэйскія мелодыі», «Твой плач я бачыў» і «Сцямнела на душы» (1926, пер. Ю. Гаўрук). Параўнальны аналіз перакладзенага на бел. мову Гаўруком (двойчы), У. Дубоўкам, Я. Семіянонам верша «Сцямнела на душы» сведчыць, што кожны з варыянтаў нясе на сабе адбітак індывід. перакладчыцкага почырку: строга вернасць рытму, памеру і лексіцы арыгінала ў Гаўрука, максімальная, дакладнасць і лаканічнасць у Дубоўкі, эмацыянальнасць запал у Я. Семіянона. На бел. мове творчасць Б. найб. поўна прадстаўлена ў аднатомніку «Выбранае» (1963), у якім змешчаны паэмы «Шыльёнскі вязень», «Кайн», «Бронзавы век» (пер. Дубоўка), эпіграмы і эпітафіі (пер. Я. Семіянон), вершы Сярод лірычных твораў вылучаюцца вершы «Калі адтуль, з завоблачных узвышшаў...» (пер. Я. Семіянон), «Хацеў бы здзіем бестурботным...» (пер. Е. Лось), «Інэсе» (пер. М. Танк), «Расставанне» (пер. Э. Агняцвет). Паліт. паэзія прадстаўлена вершамі «Ода аўтарам біля супраць